

Wilde-bijenperikelen

Deel 4 Grote wederik en de slobkousbij

door Annette van Berkel

Lekoevers bij Culemborg met drachtplant van de gewone slobkousbij

Links: karakteristieke afweerhouding van gewone slobkousbij vrouwtje

Mijn eerste slobkousbij zag ik jaren geleden aan de oevers van de Lek op grote wederik. Het grappige vond ik de positie waarin het vrouwtje haar met stuifmeel volgeladen achterpoten houdt. Ze steekt ze recht naar achteren. Je kan ze er meteen aan herkennen.

Op het moment dat ik dit schrijf – juli – vliegen de gewone slobkousbijen volop. Dat betekent dat als je dit leest, deze bij uitgevlogen is. Maar als je volgend jaar in juli dit Hak-al nummer er even bijpakt dan klopt het weer en kun je op pad om dit prachtige bijtje te zien.

Waarom slobkousbij?

De gewone slobkousbij (*Macropis europaea*) is een middelgrote (9 mm) geheel zwarte, vrij kale bij met witte bandjes op het achterlijf. Het meest opvallend is de beharing van de achterpoten bij het vrouwtje. De scheen heeft witte verzamelharen terwijl de basitars (het eerste segment van de voet) zwart is. Het geheel lijkt op een witte slobkous boven zwarte lakschoenen zoals welgestelde heren die in het begin van de 20e eeuw vaak droegen. Het mannetje heeft achterpoten met een gezwollen dij en scheen en zijn kopschild is wit.

'Gewone' slobkousbij betekent inderdaad dat de soort gewoon is en algemeen voorkomt waar zijn drachtplant in grotere hoeveelheden staat. In Culemborg is dat vooral langs de oever van de Lek maar

ook bij andere vochtige plekken waar grote wederik staat, zoals bij de vijvers in Lanxmeer.

De wederik en haar bij

De slobkousbijen verzamelen hun stuifmeel op slechts een enkel plantengeslacht, namelijk op wederik (*Lysimachia*). Ze gebruiken vooral de grote wederik, maar kunnen eventueel ook andere wederiksoorten als moeraswederik, penningkruid en puntwederik gebruiken. Bijzonder aan genoemde wederiksoorten is dat ze geen nectar produceren maar wel olie. Die olieklieren zijn voor de slobkousbij van levensbelang. Zij zijn de enige bijen die hier wat mee doen en concurrentie met andere bijen is er dan ook niet. Voor nectar moeten de slobkousbijen naar andere bloemen.

Een leven met olie

De olie wordt afgescheiden in klieren onderaan de samengegroeide stuifmeeldraden (zie de pijlen in de bloem linksonder op de foto rechterpagina boven). Om deze olie te verzamelen en op te nemen gebruiken slobkousbijen hun voorste twee paar poten. Daar zitten allerlei haren en uitsteeksels aan die de olie opzuigen. Het opnemen van olie gebeurt door met de borst over de stuifmeelhokjes te staan met de vier genoemde poten in de olieklieren (zie foto rechtsonder). Vervolgens wordt al poetsend olie vermengd met het in deze positie op de borst verzamelde stuifmeel en naar de verzamelharen op de achterpoten gebracht. Het ziet er dan glimmend en nat uit. Dit oliestuifmeelmengsel vormt het voedsel voor de larven. Omdat de drachtplant voorkomt op vochtige plaatsen zoals op oevers, in sloten en greppels en in moerassen, is de omgeving waar

de slobkousbij haar nesten graaft ook vaak vochtig. De nesten zijn goed verstopt met korte gangen naar de broedcellen. Die liggen meestal maar enkele centimeters onder de grond. De broedcellen worden met de wederikolie waterdicht gemaakt waardoor ze tijdelijk onder water lopen van de omgeving goed verdragen.

Slobkousbijgedrag rond de wederikbloemen

De mannetjes zijn bij mooi weer constant rondvliegend rond de wederikbloemen aan te treffen. Zij zoeken daar naar vrouwtjes

Van boven naar onder:

Olieklieren (zie pijlen) in grote wederikbloem en gewone slobkousbij vrouwtje met slobkous

Slobkousbij mannetje met typisch verdikte achterpootdelen

Gewone slobkousbij vrouwtje olie opnemend op wederikbloem

die willen paren en vallen in feite elk vrouwtje lastig. Vrouwtjes weren de mannetjes af door hun achterpoten, al of niet vol stuifmeel naar achteren uit te steken. Vaak zie je ze als er mannen in de buurt zijn constant in deze positie in de bloemen bezig. Dit levert een typisch beeld waaraan je ze direct herkent. In de literatuur wordt ook wel geopperd dat vrouwtjes dit doen om zichzelf niet vol te smeren met de vrij natte stuifmeelolievrucht aan de poten. Maar aangezien ik het vrouwtjes ook zag doen zonder stuifmeel aan de poten maar als reactie op mijn verstoring, houd ik het op afweergedrag.

